

cepheli bir çıkıntı içindedir. Her cephesinde bir pencere bulunan bu sekizgen biçimli çıkıntının üstü dilimli bir tonoz şeklindeki yarım kubbe ile örtülmüştür. Böylece burada klasik Osmanlı-Türk mimarisinde pek benzeri olmayan bir plan uygulanmıştır. Buradaki gibi, kible bölümü köşeli bir çıkıntı halinde harimden dışarı taşan plan özellikleri Tire'de Yeşilimaret ve Edirne'de Beylerbeyi camilerinde de görülmektedir.

Enine harimle çıkıntılı kible bölümünden meydana gelen benzer yapılar yine Diyarbakır'dadır. Vakfiyesine göre 904 (1499) yılında Akkoyunlular'dan Hoca Ahmed tarafından yaptırılan Aynı Minare Camii'nde böyle bir planla karşılaşılır. Yine Diyarbakır'da 941-944 (1534-1537) yılları arasında beylerbeyilik makamında bulunan Hadım Ali Paşa'nın yaptırdığı medresede dikdörtgen biçimli harim bulunmamakta, fakat beş cepheli çıkıntı teşkil eden kible mekânı dilimli tonoz-yarım kubbesi ile avlunun bir kenarını işgal etmektedir. Avlunun iki yanında Hüsrev Paşa Camii'nde olduğu gibi hücreler sıralanır.

XVIII. yüzyılda yapılan silindirik gövdeli minare siyah taşla inşa edilmiş olup dört beyaz şeritle bölünmüştür. Üstte mukarnaslı şerefeye sahip olan minarenin gövdesine nisbetle aşırı ince olan petek kısmı daha geç bir döneme ait olmalıdır. Caminin iç süslemesinde ise çini kaplama kullanılmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, IV, 33; Basri Konar, *Diyarbakır Yıllığı*, Ankara 1936, III, 198, rs. 123-124; Basri Günkut, *Diyarbakır Tarihi*, Diyarbakır 1937, s. 122; Gabriel, *Voyages*, s. 200; Şevket Beysanoğlu, *Bütün Cepheleriyle Diyarbakır*, İstanbul 1963, s. 195; a.m.f., *Anıtları ve Kitâbeleri ile Diyarbakır Tarihi*, Ankara 1990, II, 545-547; Metin Sözen, *Diyarbakır'da Türk Mimarisi*, İstanbul 1971, s. 70-72, rs. 16a-e; Orhan Cezmi Tuncer, *Diyarbakır Camileri*, Diyarbakır 1996, s. 118-126; K. Erdmann, "Zur türkischen Baukunst seldschukischer und osmanischer Zeit", *Istanbul Mitteilungen*, VII, İstanbul 1958, s. 35.

SEMAVİ EYİCE

HÜSREV PAŞA KÜLLİYESİ

Eskişehir'in Han ilçesinde
XVII. yüzyıla ait külliye.

Cami, hamam ve kervansaraydan ibaret olan külliye eski kervan ve sefer yolu üzerinde, Seyitgazi ilçesinin doğusunda ve Çifteler ilçesinin güneybatısında eskiden Hüsrevpaşahani köyü olan,

1899'dan beri Han olarak adlandırılan ilçede bulunmaktadır. Camisi ayakta olan külliyeinin kervansarayı artık bütünüyle ortadan kalkmıştır, hamamın ise büyük bir kısmı harabe halindedir. Hüsrev Paşa Camii'nin üzerinde bânisini ve yapıldığı tarihi gösteren bir kitâbe yoksa da külliyeinin IV. Murad döneminin sadrazamlarından Hüsrev Paşa'ya (ö. 1632) ait olduğu başta vakfiyesi olmak üzere çeşitli kaynaklardan öğrenilmektedir (Naîmâ, III, 1-105, 315).

Ankara'da Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde bulunan Hüsrev Paşa'ya ait 25 Ramazan 1040 (27 Nisan 1631) tarihli vakfiyede (*Defter*, nr. 747, s. 449-450), Karahisarısâhib (Afyonkarahisar) sancağında Barçınlı kazasına bağlı Ulukilise köyü, mezrası ve Eminini-Korkuthanı köyleri gelirlerinin bu menzilde bulunan külliye için bağışlandığı, ayrıca 12.000 riyal kuruş nakit akçe tahsis edildiği belirtilmektedir. Bu külliye için vakfedilen üç parça köyün ve mezraanın gelirlerinin nasıl kullanılacağı da tayin edilmiş, evkafın idaresi Naîmâ'nın *Târih*'inde de geçen Ali Paşaoğlu Çiftelerli Osman Ağa'ya bırakılmıştır. Gelir önce vakıf eserlerin tamirine kullanılacak, artanı Hüsrev Paşa'nın çocuklarına dağıtılacaktı. Zevcesi Ayşe Sultan, onun ölümünde kardeşi İbrâhim Paşa b. Hızır Paşa ve onların da ölümlerinden sonra evlât ve torunlarının mütevellî olacakları belirtilmiştir. Vakfın nâzırı İstanbul kadısı gösterilerek bu hizmeti karşılığı her yıl 2000 akçe tahsis edilmiş, ayrıca vakıflarda öteden beri Haremeyn hakkı olarak Dârüssaâde ağalarına verilen bu hissenin ödenmeyeceği vurgulanmıştır. Hüsrev Paşa, evlâdından vakfa hıyanet eden olursa nâzır tarafından azledilerek iyi birine bu görevin verilmesini şart koşmuş, kesinlikle yabancı karıştırılmamasını da istemiştir.

Hüsrevpaşahani köyü, XIX. yüzyıl ortalarına gelinceye kadar Anadolu'nun en işlek menzil yollarından birinin üzerinde ve çeşitli yolların kavşak noktasında bulunuyordu. Osmanlı döneminden önce de Anadolu'nun ana yollarından biri buradan geçiyordu. Osmanlı tarihi boyunca aynı yol hac, sefer ve kervan yolu olarak kullanılmaya devam edilmiş ve XVI-XVII. yüzyıllarda benzeri yolların çoğunda olduğu gibi üzerinde bilhassa vezirler tarafından kervansaraylar yaptırılmıştır. Hüsrevpaşahani köyünden Osmanlı döneminde geçen yol, İstanbul-Eskişehir-Konya-Adana ana yolu olup "Anadolu orta yolu" olarak adlandırılır. Hüsrev Paşa Hanı başlıca menzillerden biri olarak daima kayıtlarda yer alır.

Nitekim 1730'a ait bir menzil listesinde Kula-Banaz-Barhılı-Eşme ve Tazkırı'nın Hüsrev Paşa menziline sefer sırasında 8000 kile arpa, 1100 kile un, 100 kile has un, 2000 kantar saman, 300 araba odun, 150 araba ottan ibaret ikmal levazımı vereceği belirtilmiştir. 1756'ya ait bir ulak menzilleri listesinde Hüsrev Paşa Hanı on bir beygir kadrolu bir ulak menzili olarak gösterilir. Atla Seyitgazi'den sekiz, Bolvadin'den on iki saat mesafededir. Ancak bu önemli menzil, Anadolu demiryolunun Eskişehir'den sonra batıya kayarak Kütahya üzerinden Afyonkarahisar'a inmesinden sonra hemen hemen unutulmaya yüz tutmuştur. İngiliz seyyahı William Francis Ainsworth, 10 Kasım 1839'da Seyitgazi'den çıkarak Barçın köyü üzerinden çam ormanları içinden geçerek Hüsrevpaşahani köyüne varır. Verdiği kısa bilgilere göre o sırada burası 200 kadar evden ibaret bir yerleşme yeri olup büyük eski bir kilise minare ilâve edilmek suretiyle cami haline getirilmiştir. Ainsworth ile yol arkadaşları bu köydeki menzil hanının perişan bir odasında geceyi geçirirler ve ertesi gün yola devam ederler. Hüsrevpaşahani köyü ile Hüsrev Paşa Külliyesi'nden etraflı bir şekilde ilk bahseden E. Brandenburg olmuştur. 1901-1907 yılları arasında çevreyi gezen seyyahın uğradığı bu köyde ilk dikkatini çeken yapı büyük bir kervansaray olmuştur. İkinci önemli yapı ona göre cami olarak kullanılan bir Selçuklu yapısıdır.

Vakfiyede Ulukilise, Naîmâ'da ise Kızılkilise olarak adlandırılan büyük bir Bizans kilisesi harabesi, Osmanlı "şenlendirme" programı uyarınca ihya edilerek cami haline getirilmiş olmalıdır. Çevrede görülen Bizans dönemine ait çok sayıda işlenmiş mimari parçalar ve köy evlerinin altlarında halen mevcut olan kayadan oyulmuş mezar odaları, burada Türk fetihinden önce yoğun bir Bizans yerleşmesinin varlığına işaret eder. Aslında bir kilise olup olmadığına dair kesin bilgi yoksa da esaslı bir Bizans yapısı olan bu kalıntı 1631 yılına doğru cami olarak ihya edilmeye başlanmıştır. 1632'de Hüsrev Paşa'nın idamı üzerine belki de inşaat yarım kalmış ve vakıfların idaresiyle görevlendirilen Çiftelerli Osman Ağa tarafından bitirilmiştir. Hüsrev Paşa'nın bende olduğu anlaşılan Osman Ağa çeşitli hizmetleri sebebiyle paşalığa yükselmiş, Şam valisi, ardından Anadolu beylerbeyi olmuş ve âsilere karşı yapılan bir çarpışmada 8 Rebîülâhîr 1055'te (3 Haziran 1645) İzmit dolaylarında ölmüştür. Osman Ağa, Naî-

mâ'nın yazdığı gibi cami ve külliyei tamir ettirmiş değil inşaatlarını tamamlamış olmalıdır.

Cami hâkim bir yerde geniş bir avlunun içinde bulunmaktadır. Pembeye çalan bir renkte muntazam işlenmiş kesme taşlardan inşa edilmiş heybetli bir yapıdır. Uzaktan görüldüğünde dış çizgileri, dışarı taşkın mihrap bölümü, örtü sistemi ve bilhassa yüksek kubbe kasnağı, bu binanın esasının Türk mimari geleneklerine pek uymadığını ortaya koyar. Fakat yakından incelendiğinde duvar kaplamasının bütünüyle, giriş cephesi ve içerideki büyük sivri kemerlerin, nihayet pencerelerin biçimleri, cephelerdeki sıralanışı, kemerleriyle tahfif alınlıklarının içlerini süsleyen tuğla dolguları ile Türk üslubuna işaret eder. Ancak şaşılacak husus, inşaatta birçok eski Bizans devşirme parçasının kullanılması, hatta bunlardan bazılarının önemli yerlere konulmuş olmasıdır. Bunlar arasında, kible duvarının dış yüzünde görülen istiridye kabuğu biçiminde işlenmiş mermer levha ile sağ karnatta üzeri Grekçe yazılı friz bulunur. Aleksandros adının okunduğu dört parça halindeki bu yazı frizi, bunları yerleştiren herhalde hristiyan asıllı ustanın okuması olmadığından yanlış sıralanmıştır. Esasen bu taşlar orijinal yerlerinde değildir. Cami, minare kürsüsü çıkıntısı hariç 26 metreye yakın bir cephe genişliğine sahiptir. 3,30 m. genişliğinde bir son cemaat yeri boydan boya girişin önünde yer alır. Bugün bir sundurma görünümünde olan bu son cemaat yerinin eskiden de aynı ölçülerde olduğu duvardaki muntazam mermer konsollardan anlaşılır. Son cemaat yerinin üstü kiremit örtülü ve öne doğru meyilli çatısını taşıyan direklerin kaideleri de devşirme parçalardır. Bu kısımdan 1,85 m. derinliğinde bir bölüm halinde ayrılan, üstü kemerli bir girintinin ortasında cümle kapısı bulunur. Bu giriş kısmının iki yanında eyvan biçiminde ve tam genişlikleriyle son cemaat yerine açılan bir çift mekân vardır. 5,60 m. derinliğinde, bir taraftaki 6 m., diğeri 6,60 m. genişliğinde olan bu mekânların ağızları birer sivri kemerle takviye edilmiş, üstleri ise dışarıdan görülmeyen birer kubbe ile örtülmüştür. Türk cami mimarisinde bilindiği kadarıyla başka benzeri olmayan bu mekânların niçin yapıldığını anlamak mümkün değildir. Halep'teki bir camide de görülen benzeri mekânlar, binanın esasının bir Bizans yapısı olmasından doğan bir gereklilik olarak düşünülebilir.

Esas harim mekânı, kible tarafındaki kolu daha kısa olan dört kol halindeki bir tertibe sahiptir. Mekânın giriş kısmındaki kolu, içinde kapının bulunduğu duvarın yapılması ile bölündüğünden daha az derin olmuştur. Böylece bu kol kible tarafındaki kısa kola eşit bir ölçü kazanmıştır. Orta kubbeyi destekleyen köşeler, dışarı taşkın pâyelerle takviye edilerek bunların üzerine kubbeyi taşıyan büyük ana kemerler atılmıştır. Bunlar tamamen sivri Türk kemerleridir. Dört kolun üstleri yarım kubbelerle kapatılmıştır. Bunların köşelerinde içeride tromplarla baskılar karışanmıştır. Yan kolların ortalarında bir tehlikeyi önlemek üzere bina eksenine paralel birer kemer daha atılmıştır ki bunlar herhalde pek gerekli değildir. Kible tarafındaki kol ise ileriye doğru taşmaktadır. Caminin içini Türk mimari gelenegine uygun intizamlı pencereler aydınlatır. Sekiz köşeli yüksek kubbe kasnağının her bir yüzünde birer pencere açılmışsa da bunlardan sadece dördü ışık vermektedir. Eski bir fotoğrafından öğrenildiğine göre yarım kubbelerin üstleri o sırada hâlâ kurşun kaplı idi. Ayrıca kubbe kasnağının da sıvasız olduğu, taş ve tuğla örgüsü açıkça görülebilen bu kasnakdaki pencerelerin Türk üslûbundaki kemerlere sahip olduğu farkedilir. Sonraları yapılan tamirlerde kasnağın dış yüzü sıvandı gibi kasnak pencerelerinin üst kemerlerinin biçimleri değiştirilmiş, kubbenin üstüne de kiremit kaplanmış. Yanlardaki yarım kubbelerin kasnaklarında pencere yoktur. 7,50 m. çapındaki kubbenin geçişi pandantiflerledir. İçeride bunların başlangıçlarında yine devşirme malzemeden birer konsol vardır. Trompların bindirildiği bu konsollar da mermerden eski kapı söveleri parçaları olduğu tahmin edilen devşirme malzemedir.

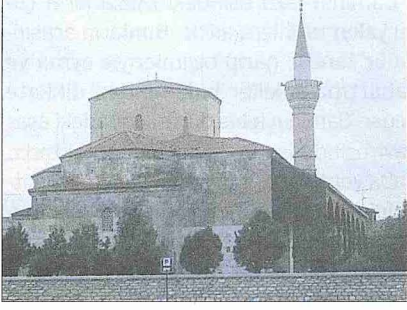
Hüsrev Paşa Camii'nin içinde Türk dönemine ait sanat değeri olan eşyaya rastlanmaz. Minber, mihrap, ahşap mahfil, kapı ve pencere kanatları gibi duvarlarında da kayda değer özellikler yoktur. Bunlar, binanın ölçüleri ve heybetiyle kıyaslanamayacak derecede basit şeylerdir. Caminin içinde en dikkate değer husus duvar ve kubbe ile yarım kubbelerdeki pek geç döneme ait kalem işi yazılar ve süslemelerdir. Son yıllarda mahallî imkânlarla yapılan çok kötü bir restorasyonda bütün kalem işi nakışlar yok edilmiştir. Yalnız kürsü kısmının XVII. yüzyıla ait olduğu tahmin edilen minarenin gövdesi daha yakın tarihlerde yeniden inşa edilmiştir.

Caminin haziresindeki mezarların çoğu yakın tarihlere aittir. Bunların arasında üç tanesi, garip biçimleriyle oyma ve kabartma şekiller bakımından dikkate değer. Caminin kible duvarı önündeki esas haziresinde ise üç kabir bulunmaktadır. Kaba yontulmuş taşlardan yapılmış lahitlerinin yan yüzlerinde yazılar olan bu mezarların mermer şâhideleri ve kavukları kısmen kırıktır. Bir kenarı kırık bir mezar taşı el-Hâc Ömer Ağa'nın 15 Zilhicce 1167'de (3 Ekim 1754) öldüğünü bildirir. Camiden itibaren ilk mezar, 1040'ta (1630-31) vefat eden Mehmed Çelebi b. Osman Ağa ile aynı tarihte ölen Ahmed Ağa b. Osman Ağa'nındır. Bu kabirlerin vakfiyede adı geçen Çiftelerli Osman Ağa'nın yakınlarına ait olduğu ve bunların caminin yapımı sırasında vefat ettiklerine ihtimal verilir. Külliye'nin kurucusu Hüsrev Paşa'nın kabri bunlar arasında değildir.

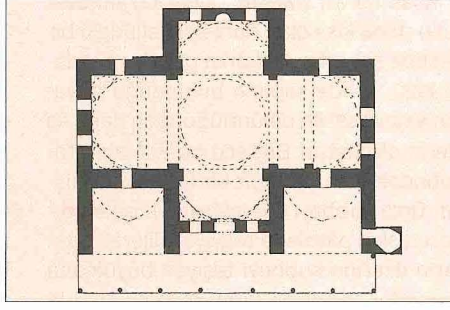
Hüsrev Paşa Külliyesi'ne ait olan kervansaray hakkında yeterli bilgi yoktur. 1901-1907 yılları arasında bu hanı gören E. Brandenburg'a göre büyük bir yapı olan kervansarayın büyük avlusunun ortasında yıkılmış bir şadırvan bulunmaktadır. Avluyu çeviren dört büyük kanadın dışarı ile tek bağlantısı bir kapı ile sağlanmış. Avlu revaklarının gerisinde bunlara açılan odalar sıralanır. Brandenburg'a göre çok harap durumda olmasına rağmen bu yapı hâlâ heybetiyle insana tesir etmektedir. Duvarların malzemesiyle iyi işlenmiş taşları oldukça büyük olan kasabanın kuruluşunda kullanılmaktadır. Daha o zamanlardan itibaren taşları köy evlerinin yapımında kullanılan bu menzil kervansarayını sonraları bütünüyle yıktırılarak kalan malzemesi 1925'te arsası üzerine inşa edilen ilkokulun yapımında kullanılmıştır. 1968 yılında yaptığımız incelemede okulun bahçesi olan düzlükte toprak hizasında kervansaraya ait temellerin izlerini seçmek mümkün oluyordu. Brandenburg'un yayımladığı fotoğrafta kervansaray avlusunda şadırvan göbeği olarak görülen, daha eski bir döneme ait taştan oyulmuş büyük çanak ise şimdi caminin önündedir. Aynı fotoğraflardan hareketle binanın oldukça büyük, belki de çifte avlulu olduğunu söylemek mümkündür.

Külliye'nin üçüncü yapısı olan hamamın büyük bir kısmı yıkılmıştır. 1968'de yapılan araştırmada kullanılmayan ve harap halde bulunan eserin basit ve çok sade mimarili bir yapı olduğu görülmüştür. Binada soyunma yerini kubbeli bir ılıklik takip etmekte, bunun da sonunda yanya-

HÜSREV PAŞA KÜLLİYESİ

Hüsrev Paşa Camii ve planı – Han / Eskişehir

na, ikisi de kubbeli bir çift halvet hücresi bulunmaktadır. Osmanlı hamamları tipolojisine göre Hüsrev Paşa Hamamı "E" tipine girmektedir (bk. HAMAM). Soyunma yerinin ortasında Bizans dönemine ait 1,44 m. uzunluk, 0,97 m. genişlik ve 0,72 m. yüksekliğinde yekpâre taştan yonca biçiminde oyulmuş bir vaftiz teknesi bulunmaktadır. Soyunma yerlerinde olması gereken şadırvanın veya fıskiyeli havuzun yerini tutan bu vaftiz teknesinin benzerlerine Seyitgazi ve Eskişehir'de bol miktarda rastlanmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

VGMA, *Defter*, nr. 747, s. 449-450; Peçuylu İbrâhim, *Târih*, II, 400-425; Nâimâ, *Târih*, III, 1-105, 315; *Hadikatü'l-vüzerâ*, s. 74-76; Ayvan-sarâyî, *Hadikatü'l-cevâmi*, I, 63-65 (buradaki yanlışın düzeltilmesi için bk. a.mlf., *Camilerimiz Ansiklopedisi: Hadikatü'l-cevâmi* [haz. İhsan Erzi], I, 99-100); W. F. Ainsworth, *Travels and Researches in Asia Minor*, London 1842, II, 60; *Sicill-i Osmânî*, II, 274; Danişmend, *Kronoloji*, III, 339, 353, 505; Rıza Bozkurt, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Kollar; Ulak ve İaşe Menzilleri*, Ankara 1968, s. 11, 14, 37; Zeynep Nayır, *Osmanlı Mimarlığında Sultan Ahmet Külliyesi ve Sonrası (1609-1690)*, İstanbul 1975, s. 213; E. Brandenbourg, "Über Byzantinische und Seldschukische Reste im Gebiet des Türkmen-Dag", *Byzantinische Zeitschrift*, XIX, München 1910, s. 100, rs. 1-3; Semavi Eyice, "Hankö-yü'nde Hüsrev Paşa Camii-Sultan IV. Murad'ın Sadrazamı Hüsrev Paşa'nın Bir Eseri", *TD*, sy. 23 (1969), s. 179-204; Halil İnalcık, "Hüsrev Paşa", *İA*, V/1, s. 606-609.

SEMÂVİ EYİCE

HÜSREV PAŞA KÜLLİYESİ

İstanbul Eyüp'te
Tanzimat dönemine ait külliye.

Eyüp ilçesinin merkez mahallesinde Bostaniskelesi sokağı ile Boyacı sokağı üzerinde yer almakta olup türbe, tekke, kütüphane ve çeşmeden meydana gelir.

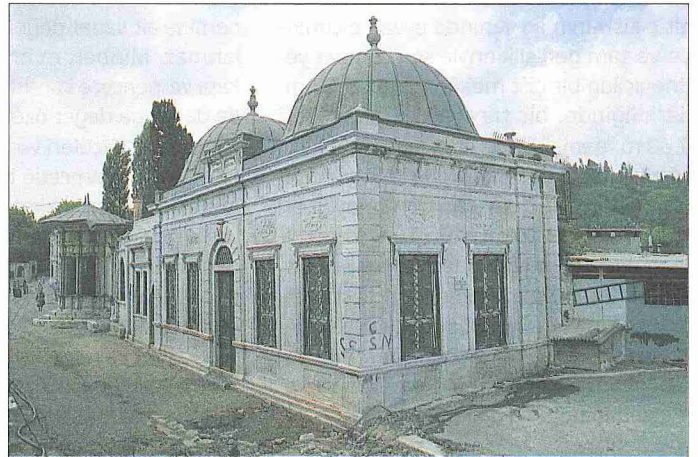
Sadrazam Koca Hüsrev Paşa (ö. 1855) tarafından tesis edilen külliye yapıları farklı tarihlere aittir. Kütüphane 1255 (1839) yılında tamamlanmış, türbe muhtemelen paşanın sağlığında yapılmış, Hüsrev Paşa'ya ait bir konağın paşanın vefatından sonra vasiyeti gereği tâdil edilmesi sonucunda ortaya çıktığı anlaşılan tekkenin vakfiyesi 1274'te (1857-58) tescil edilmiş, bunlara son olarak 1275'te (1858-59) çeşme eklenmiştir.

Çepeçevre hayır eserleriyle kuşatılmış olan külliyenin kütüphanesi Bostaniskelesi sokağının kuzey yakasında, çeşme ise kütüphanenin batı (Haliç) yönündeki avlunun köşesindeydi. Türbe aynı sokağın güney yakasına kütüphanenin karşısına inşa edilmiş, bunun gerisine de türbeyle bağlantılı olan tekke yerleştirilmiştir. Ancak tekkenin derviş hücreleri Boyacı sokağının batı yakasında bu sokakla Bostaniskelesi sokağının köşesinde bulunmaktaydı.

Cümle kapısı Boyacı sokağının doğu yakasına açılan tekkeyle Bostaniskelesi sokağı arasındaki alanda, Hüsrev Paşa Tür-

besi'nden doğuya doğru Adliye Nâzırı Damad Mahmud Celâleddin Paşa ile babası Tophane Müşiri Damad Halil Rifat Paşa'nın türbeleri birbirine bitişik olarak yer alır. Aslında bu türbeleri de Hüsrev Paşa Külliyesi'nin parçaları olarak değerlendirmek mümkündür. Zira Halil Rifat Paşa Türbesi'nin yeri kendisini yetiştiren Hüsrev Paşa tarafından tahsis edilmiştir. Mahmud Celâleddin Paşa'nın türbesi ise cephe tasarımıyla da anlaşılabilecek üzere aslında Hüsrev Paşa Türbesi'nin türbedar dairesi olarak tasarlanmış, onun 1903'te sürgünde Brüksel'de vefat etmesi üzerine naaşı 1908'de II. Meşrutiyet'in ilânını müteakip İstanbul'a getirilerek bu mekâna gömülmüştür.

Kütüphane. Dikdörtgen bir alana yayılan kütüphane, girişi takip eden koridorla bunun yanlarında bulunan kare planlı ve kubbeli iki birimden oluşur. Girişin solunda yer alan ve kime ait olduğu bilinmeyen açık türbeye bitişik bölüm Bostaniskelesi sokağına bakan iki pencereyle, girişin sağındaki bölüm ise sokağa ve Haliç'e bakan ikişer pencereyle aydınlanmaktadır. Sokak üzerinde uzanan güney cephesinin ekseninde yuvarlak kemerli giriş, yanlarda girişe göre simetrik konumda ikişer dikdörtgen pencere bulunur. Bütünüyle mermer kaplı olan cephenin sınırlarına Toskan başlıklı pilastrlar yerleştirilmiştir. Konsollü küçük saçaklarla donatılmış olan pencerelerin altına ve üstüne stilize bitki kabartmalarıyla bezeli dikdörtgen panolar konmuş, süslemeli bir saçak silmesiyle son bulan cephe dört adet mermer vazo ile taçlandırılmıştır. Kubbeler kurşunla kaplıdır. Pencerelerin demir parmaklıkları enine yerleştirilmiş baklavalardan ve bunların bitişme noktalarındaki küçük dairelerden meydana gelir (ayrıca bk. HÜSREV PAŞA KÜTÜPHANESİ).

Hüsrev Paşa
Kütüphanesi –
Eyüp /
İstanbul